Limbă, cultură şi civilizaţie românească în spaţiul iberic

Mihaela GUTIERREZ*

„Suntem români prin simplul fapt că suntem vii”.
(Mircea Eliade)

Key-words: *Romanian language*, *Iberian Space*, *Romanian civilization, culture*

Schimbarea generată la 1 ianuarie 2007 prin intrarea României în Uniunea Europeană nu ne-a făcut să spunem cu convingere că suntem europeni, dacă nu simţim mai întâi că suntem români. De altfel, nu ne putem numi cu adevărat români, dacă nu înţelegem ce semnifică acest lucru şi de aceea se impune să ne cunoaştem trecutul, istoria, să ne păstrăm şi să transmitem valorile noastre tradiţionale, şi, mai ales, să ne păstrăm apartenenţa religioasă, majoritar ortodoxă. Extinderea Uniunii Europene a însemnat pentru români, şi un numai, o mai mare bogăţie şi diversitate culturală, exprimată prin varietatea de limbi, de obiceiuri şi tradiţii, prin curente şi, nu în ultimul rând, prin acele forme de expresie culturală şi artistică.

Plecând de la cuvintele lingvistului american Edward Sapir: „Limba este o mare forţă de socializare, probabil cea mai mare din câte există” (Arduini 1989: 280), se poate afirma faptul că limba reprezintă elementul fundamental al identităţii unui popor; este mediul prin care conştiinţa acestuia se exprimă. În acelaşi context, poetul tuturor românilor, Mihai Eminescu, afirma că: „Limba este însăşi floarea sufletului etnic al românimii” (1981: 369). De asemenea, pentru românii aflaţi dincolo de hotarele ţării, numiţi de doamna cercetător Maria Ispas „purtătorii de cultură română” (Ispas 2004), limba română reprezintă un agent unificator şi constant, un liant benefic şi pozitiv, menit să păstreze identitatea românească

Limba rămâne şi astăzi principalul mijloc de comunicare, deşi românii nu acordă o mare importanţă cultivării ei. Limba unei comunităţi îi determină cultura, iar un vorbitor aloglot se poate adapta la o cultură străină doar învăţându-i limba. Astfel, stăpânirea mai multor limbi a devenit din ce în ce mai necesară într-o societate multiculturală. Limba noastră percepe lumea într-un anumit mod, ba, mai mult, reprezintă arma de apărare a fiinţei unui popor, aşa cum scrie Eminescu:

> Cine zice un popor zice mult, oamenii vin la un semnal dat în limba naţională, îşi direg deodată şi spontan forţele lor colective într-o singură direcţie de mişcare (Eminescu 1981: 369).

* Colegiul „Antonio de Nebrija”, Alcala de Henares, Madrid, Spania.

BDD-A14980 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:58 UTC)

Limba română s-a născut odată cu poporul român. În această limbă au vorbit strămoşii noştri, a fost folosită de poeţii români când şi-au scris operele lor pline de farmec şi mister şi tot în acestă limbă au învăţat şi vor învăţa copiii să-şi exprime dragostea pentru mamă şi pentru neam. Această limbă este hrana sufletului nostru. Este necesar să o cinstim, să o păstrăm şi să o cultivăm cu sfinţenie şi dăruire, cu dragoste şi respect, ca pe o comoară a sufletului nostru – limba noastră românească, aşa cum frumos o cântă poetul Grigore Vieru:

> În al limbilor tezaur/ Pururea o să rămână/ Limba doinelor de aur/ Limba noastră cea română./ Sărut mâna şi-al ei nume/ Care veşnic ne adună/ Vatra ce-a născut pe lume/ Limba noastră cea română (Vieru 1990: 29–37).

Strămoşii noştri şi-au apărat cu cinste ţara, nefiindu-le niciodată ruşine că sunt români. Nu există nimic mai de preţ pentru un popor decât graiul matern. Prin graiul pe care îl vorbeşte, un popor ajunge să îşi dezvăluie întreaga sa făptură lăuntrică şi acel spirit patriotic moştenit din moşi strămoşi, arătându-le celor din urmă şi un motiv demn de mândrie şi admiraţie atât pentru generaţiile actuale, cât şi pentru generaţiile viitoare. Prin graiul matern se oglindeşte întreaga istorie a neamului, cu toate victoriile şi înfrângerile trăite, cu toate bucuriile şi tristeţile simţite, visele şi speranţele spulberate de împrejurările nesigure prin care i-a fost rânduit să treacă.

Românii din Spania, în special din Madrid şi din apropierea acestuia, unde s-au constituit adevărate „oraşe" rustice româneşti, precum Alcala de Henares, Coslada, Torrejon de Ardoz, Aranjuez, au reuşit să se impună prin onestitate, amabilitate, deschidere faţă de celălalt, ceea ce i-a făcut să se apropie mai mult de spanioli şi să-i preocupe, în aşa fel încât autorităţile locale, împreună cu misiunile diplomatice ale României în Spania, au creat cadrul necesar ca familiile de români, împreună cu copiii lor, să frecventeze şcoala, să aibă un mediu propice dezvoltării personalităţii lor. Respectând politica Uniunii Europene în domeniul pluriligvismului, Institutul Limbii Române a iniţiat programe pentru elevii din ţările în care există comunităţi româneşti, pentru o bună şi reală cunoaştere a valorilor lingvistice şi culturale româneşti.

În acest context, începând cu anul şcolar 2007–2008, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului şi Institutul Limbii Române au lansat un proiect numit *Limbă, cultură şi civilizaţie românească* în unităţi de învăţământ din statele membre ale Uniunii Europene. Proiectul, desfăşurat în prezent în Belgia, Italia şi Spania, pune accent pe valorificarea şi păstrarea limbii române în comunităţile româneşti din afara graniţelor României şi vizează atât elevii descendenţi ai vorbitorilor nativi, cât şi elevii altor naţionalităţi care doresc să înveţe limba română. De asemenea, asigură copiilor români care locuiesc în Spania condiţiile necesare prezervării identităţii culturale, facilitând reintegrarea acestora în sistemul de învăţământ românesc, în cazul revenirii lor în România, precum şi familiarizarea elevilor cu limba, cultura şi civilizaţia românească, în scopul exersării şi îmbunătăţirii comunicării în limba maternă, al cunoaşterii unor momente importante ale istoriei româneşti, al interiorizării valorilor culturii şi civilizaţiei româneşti, al dezvoltării identităţii proprii în contextul valorilor europene.

Această iniţiativă a dus la crearea unei imagini mai bune despre România, dar şi la promovarea limbii române în cadrul comunităţilor de români – şi nu numai – aflaţi pe tărâm iberic. Temele principale ale proiectului constau în:

BDD-A14980 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:58 UTC)

– formarea poporului român, abordată atât din perspectiva informaţiei istorice, cât şi din cea a mitologiei populare (miturile şi legendele populare sau culte);

– dezvoltarea interesului pentru originea poporului român combinat cu interesul pentru locul de origine al părinţilor şi copiilor acestora;

– în domeniul limbii române se abordează pronunţarea şi scrierea corectă, cu focalizarea atenţiei spre asemănări şi diferenţe între limba română şi limba spaniolă;

– formarea şi dezvoltarea unor abilităţi şi atitudini comunicative care să-i ajute pe elevi să comunice eficient în limba română şi să fie deschişi pentru dialogul cu ceilalţi.

Proiectul doreşte sprijinirea păstrării legăturilor afective ale acestor elevi cu România, ţara lor de origine, astfel încât, la încheierea învăţământului preuniversitar, fiecare absolvent să aibă un orizont cultural deschis, în care să se regăsească puncte de sprijin pentru consolidarea capacităţii de comunicare orală şi scrisă în limba română, în vederea accesului nemijlocit la informaţii de cultură şi civilizaţie românească. Totodată, acest proiect doreşte să motiveze elevii români în direcţia conştientizării propriei identităţi naţionale, precum şi pentru integrarea culturală în spaţiul european. Practic, prin acest proiect se acordă un sprijin elevilor români care aparţin comunităţii româneşti stabilite în Madrid, în sensul adaptării la noul context social şi cultural al Spaniei, recunoaşterea şi cultivarea propriilor valori în noul cadru existenţial, precum şi implicarea ca parte activă în viaţa socială a Spaniei, păstrând şi afirmând totodată tradiţiile, obiceiurile, limba şi cultura românească.

Actualmente s-a acceptat ideea că familia şi şcoala au responsabilităţi comune în educaţia copilului. Dacă se pleacă de la premisa că mediul familial şi cel şcolar sunt cele mai influente în dezvoltarea copilului şi a procesului educativ, atunci devine fundamentală colaborarea între toţi factorii care intervin în dezvoltarea şi formarea acestuia. Dacă un profesor vrea să educe, nu poate decât să conteze pe ajutorul părinţilor şi să colaboreze cu ei, pentru ca ceea ce face la orele de curs să aibă continuitate şi în restul zilei. De altfel, familia joacă un rol primordial în dezvoltarea socială. În sânul acesteia se stabilesc conexiuni emoţionale, se însuşesc primele cunoştinţe de bază (vorbire, valori sociale etc.), astfel că ea este primul agent de socializare. Dacă vorbim de colaborarea familie-educator, la nivel de grădiniţă aceasta este unică şi originală întrucât este individualizată şi trebuie să fie bazată pe încredere şi cunoaştere reciprocă. La nivel de ciclu primar, colaborarea familie-şcoală presupune o mai mare comunicare, întrucât aici are loc acea tranziţie de la un nivel la altul.

Prin implicarea părinţilor poate fi îmbunătăţită calitatea educaţiei ce decurge din activitatea în comun, dar şi printr-o coordonare a tuturor factorilor care formează comunitatea educativă. Cert este că părinţii doresc tot ce este mai bun pentru copilul lor: un colegiu bun, un mediu sănătos şi propice dezvoltării personalităţii acestuia. În momentul în care părinţii au participat la şedinţe, s-au implicat mai mult în nevoile educaţionale ale copiilor, au sponsorizat diferite acţiuni, au devenit mai conştienţi de abilităţile şi acţiunile acestora, într-un cuvânt au simţit că au contribuit mai mult la educaţia propriului copil, au comunicat mai bine cu proprii copii, dar şi cu profesorii. Prin urmare, s-a remarcat o serie de avantaje ale implicării familiei în cadrul acestui curs:

– părinţii îşi cunosc foarte bine copiii, întrucât aceştia petrec mai mult timp acasă;

BDD-A14980 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:58 UTC)

– în momentul în care părinţii îşi învaţă copilul, se observă o schimbare semnificativă a acestuia;

– copiii ai căror părinţi se implică au calificative mai bune, cunoştinţe pe termen lung, atitudini şi comportamente pozitive;

– copiii ajutaţi de părinţii capătă încredere în ei înşişi şi devin mai responsabili.

Un lucru îmbucurător este şi faptul că există părinţi care manifestă un real interes faţă de acest curs, în special faţă de evoluţia copilului: cum se comportă la oră, dacă a rezolvat sarcina primită de la profesor şi, nu în ultimul rând, materialul bibliografic ce poate fi utilizat de către aceştia acasă. Dorinţa părinţilor este ca şi copiii lor, pe lângă limba spaniolă ce deja şi-au însuşit-o, să înveţe în mod corect şi limba română, să valorifice obiceiurile şi tradiţiile româneşti. Cei mai mulţi elevi s-au născut în Spania, mulţi dintre ei nu au fost niciodată în România sau au fost în scurte vacanţe, o dată la câţiva ani. Este destul de dificil să vorbeşti cu ei despre patriotism şi dragoste faţă de ţara ta, întrucât pentru majoritatea elevilor singura ţară pe care o cunosc cu adevărat este Spania. La aceasta se adaugă dezinteresul părinţilor, precum şi tendinţa elevilor de a amesteca cele două limbi.

Există şi anumite cauze de natură familială care împiedică într-o anumită măsură desfăşurarea procesului educativ în condiţii adecvate: unii părinţi se arată interesaţi numai de calificative, alţii invocă lipsa timpului, deoarece lucrează până târziu, la alţii se remarcă indiferenţa sau dezinteresul manifestate pe parcursul anului şcolar. În general, studiile efectuate cu privire la participarea şi implicarea părinţilor în viaţa şcolii au semnalat o implicare activă, concretizată printr-o stimă de sine ridicată a copiilor, un randament mai bun, relaţii mai bune cu apropiaţii şi atitudini pozitive ale părinţilor faţă de şcoală. Cu certitudine, familia, în calitatea sa de prim mediu de viaţă al copilului, exercită o influenţă covârşitoare asupra dezvoltării acestuia. Povestea fiecărei familii, cu problemele ei specifice, contribuie în mod decisiv la modelarea personalităţii copilului – adultul de mâine.

Activităţile extraşcolare din cadrul acestui proiect reprezintă un factor de cultivare a limbii române, un mijloc educativ esenţial pentru copii şi pentru părinţi, întrucât ele construiesc o punte de legătură foarte trainică între profesor şi părinţi, pentru a descoperi împreună unde se pot corecta sau cum se pot îmbunătăţi anumite metode utilizate în demersul didactic. Proiectul, având un caracter atractiv, face ca atât copii, cât şi părinţii colaboratori să participe într-o atmosferă relaxantă, cu însufleţire şi dăruire, la astfel de activităţi. În cadrul lor, elevii pot fi stimulaţi să citească, să vizioneze piese de teatru, filme istorice, comedii, să participe la expoziţii, ateliere de lucru, lansări de reviste, publicaţii, să dramatizeze opere literare cu diferite ocazii, să participe la diverse concursuri, serbări, dar şi la campanii susţinute de misiunile diplomatice din Spania şi alte organizaţii sau asociaţii cu caracter educativ. Un impact pozitiv îl are implicarea copiilor în desfăşurarea şezătorilor literare, a cercurilor de lectură şi a atelierelor de scriere creativă.

I.A. Comenius spunea că însuşirea cunoştinţelor trebuie să aibă caracter consistent şi sistematic. Se cuvine să se acorde o atenţie deosebită însuşirii limbii materne şi, în acest sens, Comenius arăta că vocabularul copiilor trebuie îmbogăţit treptat, că ei trebuie învăţaţi să pronunţe cuvintele clar şi corect. În această idee, se pot desfăşura jocuri şi activităţi care să-i determine pe copii să-şi însuşească un limbaj suficient de dezvoltat care să reflecte un anumit nivel de cunoştinţe, priceperi şi deprinderi şi care să-i permită copilului comunicarea verbală, atât pentru învăţarea

BDD-A14980 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:58 UTC)

citirii şi scrierii, cât şi pentru asimilarea unor noi cunoştinţe la nivel interdisciplinar.

În concluzie, se poate spune că atât cursul în sine, cât şi activităţile extraşcolare conduc la un impact pozitiv asupra comunităţii de români, la o deschidere şi mai mare către celelalte comunităţi în spaţiul iberic.

Bibliografie

Arduini 1989: Stefano Arduini, *Lenguage, tipologia y cultura. Edward Sapir*, Universidad de Urbino.

Călinescu 2002: George Călinescu, *Cultură şi naţiune*, Bucureşti, Editura Albatros.

Eminescu 1981: Mihai Eminescu, *Fragmentarium*, Bucureşti.

Ispas 2004: Sabina Ispas, *Conceptul de identitate românească ar trebui actualizat*, interviu cu Adina Ciubotariu în revista „Convorbiri literare", Iaşi, 12/2004, p. 7.

Perez Yruela 2007: Manuel Perez Yruela, *La sociologia en España*, Madrid, Centro de Investigaciones Sociologicas, Federacion Española de Sociologia.

Sapir 1966: Edward Sapir, *Culture, Language and Personality. Selected Essays*, Berkeley, Los Angeles, University of California Press.

Rădulescu-Motru 1990: Constantin Rădulescu-Motru, *Sufletul neamului nostru: calităţi bune şi defecte*, Bucureşti, Editura Anima.

Rădulescu-Motru 1999: Constantin Rădulescu-Motru, *Psihologia poporului român*, antologie de Constantin Schifirneţ, Bucureşti, Editura Albatros.

Ştefănescu, Velicu 2006: Simona Ştefănescu, Anca Velicu, *Naţional şi/sau european? Reprezentări sociale ale identităţii în societatea românească actuală*, Bucureşti, Editura Expert.

Vieru 1990: Grigore Vieru, *Mult e dulce şi frumoasă...* Antologie de poezii şi cugetări despre limba română, Chişinău, Editura Biodova.

The Romanian Language, Culture and Civilization in the Iberian Space

The affiliation of our country to the European Union did not make us to strongly affirm that we are Europeans, if first we cannot feel that we are Romanians. Moreover, we cannot state about ourselves that we are Romanians if we do not understand what this really means, that is why I consider necessary to know our past, our history and, to preserve our traditional values.

The American linguist, Edward Sapir, said that: "Language is the biggest socializing force, probably the biggest from all that exist", which confirms the fact that language is extremely important for a nation's identity; it is the instrument through which the conscience of a nation is expressed. Furthermore, for our most important poet, Mihai Eminescu, "Language is the ethnic soul of the Romanians". For the Romanian diaspora or "carriers of the Romanian culture" as named by the researcher Maria Ispas, the Romanian language represents a constant and unifying agent, a beneficial and positive connector meant to preserve the Romanian identity.

In this context, the Romanian Ministry of National Education and the Romanian Language Institute provide language, culture and civilization courses for the Romanian communities, especially for the children that study in Spanish schools, to help them practice and improve their communication skills in the Romanian language.

BDD-A14980 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:58 UTC)